

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในบทวรรณคดีที่เกี่ยวข้องนี้จะกล่าวตามหัวข้อดังต่อไปนี้ 1. ความหมายของการท่องเที่ยว 2. กิจกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทย 3. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อประเทศไทย 4. ความสำคัญของการท่องเที่ยวภายในประเทศของชาวไทย 5. การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศและบทบาทของแนวความคิดของการจัดตั้งการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาต่อการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวภายในประเทศ 6. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา

1. ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นคำที่มีความหมายหลายประการและบางครั้งถูกใช้ปะปนไปกับคำอื่น ๆ ในความหมายคล้าย ๆ กัน เช่น การเดินทางหรือการทัศนจร เป็นต้น ดังนั้น จึงมีผู้พยายามให้ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวให้ชัดเจนเฉพาะลงไป โดยกำหนดเป็นหลักเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ ขึ้น เช่น ในพจนานุกรม Webster's Third New International Dictionary ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว

(Tourism) ว่าเป็นการเดินทางเพื่อความสราญใจ และในความหมายนี้ นักท่องเที่ยว (Tourist) ก็คือ ผู้ที่เดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เพื่อไปหาสราญรมณ์หรือเพื่อความรื่นเริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมแล้วกลับมา ณ จุดเริ่มต้น (ชัยวิช ไทยง 2529 : 1)

สหพันธ์องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Union of Official Travel Organization หรือ IUOTO) ได้พิจารณาคำจำกัดความของการท่องเที่ยวที่เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยสรุปเป็นเงื่อนไขสากลขึ้น 3 ประการ กล่าวคือ การเดินทางในลักษณะที่จัดว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวจะต้อง

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ

3. เป็นการเดินทางควยวักฤประสงคใด ๆ ก็ตามที่มีไรเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

นอกจากนี้แล้วเนื้อหาของการท่องเที่ยวได้มีการพัฒนามากขึ้นกระทั่งเป็นแนวความคิดทางวิชาการ (Smith 1977 : 13) และได้มีการจัดจำพวกนักท่องเที่ยวตามลักษณะของการท่องเที่ยวโดยยึดเกณฑ์จากสารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ตอนที่ 285 ดังนี้ (อ้างถึงใน ชัยชวีร ไทยง 2517 : 3)

1. นักท่องเที่ยว (Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เดินทางจากที่พักอาศัยของตนเกินกว่า 24 ชั่วโมง โดยไปพักผ่อน ณ ที่ใดที่หนึ่งในชั่วเวลาหนึ่งแล้วจึงกลับมายังถิ่นที่อยู่ของตน บางประเทศก็เรียกว่า นักท่องเที่ยว (Night Visitor)

2. นักทัศนาจร (Excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวแบบเข้าไปเยือนกลับ หรือกลับมามีบ้านภายใน 24 ชั่วโมง โดยไม่พักผ่อน ณ ที่ใด บางประเทศก็เรียกว่า นักทัศนาจร (Day Visitor)

3. ผู้มาเยือน (Visitor) หมายถึงอย่างเดียวกับนักทัศนาจร (Excursionist) แต่เป็นคำซึ่งประเทศหนึ่งใช้เรียกนักท่องเที่ยวจากประเทศอื่นที่เข้ามาในประเทศของตน และบางทีก็เรียกว่าผู้มาเยือนชาวต่างชาติ (Foreign Visitor) นอกจากนี้ในประเทศที่ใช้คำว่าผู้มาเยือน แทนคำว่านักท่องเที่ยวนี้มักจะใช้คำว่านักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tourist) ให้หมายถึงนักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศหนึ่ง แล้วท่องเที่ยวไปเฉพาะภายในประเทศของตนเอง

ยิ่งไปกว่านั้น ม.ล.ศุภ ชุมสาย (2518 : 49-54) ได้จำแนกประเภทของการท่องเที่ยวตามมูลเหตุจูงใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวโดยตั้งเป็นเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเพื่อความสนุก โดยนักท่องเที่ยวจะใช้เวลาในวันหยุดงาน เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น เพื่อชมทิวทัศน์อันสวยงามและเพื่อสิ่งอื่น ๆ ที่จะมีผลให้เกิดความสนุกสนาน

2. การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน นักท่องเที่ยวจะใช้เวลาในวันหยุดเพื่อพักผ่อน โดยไม่ทำอะไร อันเป็นการพักผ่อนทั้งร่างกายและจิตใจ โดยเลือกสถานที่ใด

สถานที่หนึ่งเป็นที่พักผ่อนอยู่เฉย ๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรม และศึกษาพิจารณาวิถีความเป็นอยู่ของชนชาติต่าง ๆ ทั้งนี้รวมถึงการเข้าร่วมชมงานประเพณีทางศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ด้วย

4. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา ได้แก่ การเดินทางไปเพื่อแข่งหรือเล่นกีฬา หรือเพื่อเข้าชมกีฬาต่าง ๆ

5. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ

6. การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมสัมมนา

7. การท่องเที่ยวเพื่อการวิจัยหรือการศึกษาต่อ

การกำหนดแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยวที่ ประเภทของนักท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวที่ดี ย่อมสะท้อนให้เห็นได้ชัดว่า การท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วยิ่งในลักษณะที่เป็นธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม

ดัชนีชี้วัดหนึ่งซึ่งให้เห็นพัฒนาการนี้ได้แก่ การตั้งองค์การนานาชาติอย่าง เช่น สหพันธ์องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Union of Official Travel Organization หรือ เรียกย่อ ๆ ว่า IOUTO) สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคแปซิฟิก (Pacific Area Travel Association หรือ เรียกย่อ ๆ ว่า PATA) สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นเอเชียตะวันออก (East Asia Travel Association หรือเรียกย่อ ๆ ว่า EATA) หรือแม้แต่องค์กรท่องเที่ยวแห่งโลก (World Tourism Organization หรือเรียกย่อ ๆ ว่า WTO) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2517 เพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ (ททท. 2518 : 40-41) ซึ่งพัฒนาการดังกล่าวนี้มีผลต่อการยกระดับการท่องเที่ยวขึ้นเป็นวิชาการแขนงหนึ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และถูกต้องตามหลักวิชาอันจะทำให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Burkart and Medlik 1974 : 40 : Mathieson and Wall 1983 : 3)

2. กิจกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทย

ชนชาติไทยนี้มีการเดินทางท่องเที่ยวมาแต่ครั้งโบราณแล้ว ซึ่ง ชัยชวัช ไทย

(2529 : 1) กล่าวว่ หากพิจารณาตามหลักฐานทางคานประวัติศาสตร์ไทยจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวไ้เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชโดยการที่พระองค์เสด็จไปสร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศจีน ตลอดจนไ้เสด็จออกตรวจตราทุกซุขของราษฎรอยู่เป็นนิจ แต่ในยุคสมัยนั้นประชาชนก็ยังไม่นิยมการเดินทางไปต่างถิ่นมากนัก เว้นแต่เป็นการเดินทางไปตั้งถิ่นฐานรกรากในที่แห่งใหม่ ต่อมาเมื่อการคมนาคมสะดวกยิ่งขึ้น ความนิยมการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ จึงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ดังจะเห็นได้จากในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเจ้านายในพระราชวงศ์ มีการเสด็จประพาสที่ต่าง ๆ ดังปรากฏหลักฐานในนิราศต่าง ๆ ที่รัชกาลที่ 5 ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเป็นจำนวนมาก อาทิ จดหมายเหตุประพาสตจนถึงกรมพระยานริศรานุวัติวงศ์ เป็นต้น ยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ชาวต่างประเทศโดยเฉพาะพระราชวงศ์ในยุโรป ได้มีโอกาสรู้จักประเทศไทยมากยิ่งขึ้น พระองค์จึงไ้เชิญแขกเมืองมาร่วมในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อ พุทธศักราช 2454 อย่างมากมาย และไ้ทรงโปรดให้เจ้านายที่ไ้รับการศึกษามาจากยุโรป ทำหน้าที่มีคฤเทศก์ต้อนรับแขกเมือง

อย่างไรก็ตามกิจการท่องเที่ยวก็ยังไม่มีการดำเนินการกันอย่างจริงจัง แม้แต่ในสมัยหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อพุทธศักราช 2475 ธุรกิจด้านการท่องเที่ยวจะมีทำก็เพียงพวกที่ทำงานอยู่ตามโรงแรมโดยเป็นมีคฤเทศก์พาแขกที่มาพักไปเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ การท่องเที่ยวเริ่มไ้ได้รับความสนใจอย่างจริงจังในปี พุทธศักราช 2479 เมื่อกระทรวงเศรษฐการไ้เสนอโครงการบำรุงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศสยามต่อคณะรัฐมนตรีโดยวางแผนและตั้งวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการท่องเที่ยวไว้ 3 ประการคือ (พทท. 2528 : 15)

1. งานโฆษณาชักชวนนักท่องเที่ยว
2. งานรับนักท่องเที่ยว
3. งานบำรุงสถานที่ท่องเที่ยวและที่พัก

ต่อมาในปี พุทธศักราช 2492 ก็ไ้มีการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นเป็นส่วนงานหนึ่ง มีฐานะเทียบเท่ากองภายในกรมโฆษณาการหรือกรมประชาสัมพันธ์

และต่อมาในปี พุทธศักราช 2502 จึงได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดแบ่งส่วนราชการ กรมประชาสัมพันธ์ โดยตัดสำนักงานท่องเที่ยวออกไปแล้วตั้งขึ้นเป็นองค์การอิสระเรียกว่า องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยหรือ อ.ส.ท. (ทพท. 2528 : 17)

ในระยะเดียวกันนั้นกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทยก็ได้เริ่มปฏิรูปมาเป็น บริษัทท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อบริการนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ ซึ่งปรากฏใน ทพท. (2529 : 24) ดังนี้ สืบเนื่องจากการคมนาคมต่าง ๆ สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น นักท่องเที่ยวจึงทวีจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยได้จากการที่ประเทศไทยเป็นจุดแวะพักของสายการบินกว่า 30 สายการบิน จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาทัศนจรเพิ่มมากขึ้น เช่น ในพุทธศักราช 2528 มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทย ถึง 2,438,270 คน (ทพท. 2529 : 63) มีบริษัทนำเที่ยวที่ให้บริการนักท่องเที่ยว เกือบ 400 บริษัท ซึ่งนอกจากในเขตกรุงเทพฯ ซึ่งมีอยู่กว่า 200 บริษัทแล้ว ก็ยังมี กระจายกันอยู่ตามเมืองหลักของการท่องเที่ยว เช่น เชียงใหม่ ภูเก็ต หาดใหญ่และ พัทยา เป็นต้น ซึ่งสถิติดังกล่าว (ทพท. 2526 : 14) ย่อมเป็นดัชนีอีกตัวอย่างหนึ่ง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการขยายตัวอย่างรวดเร็วของกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทย

ปัจจัยอันสำคัญที่สุดที่ทำให้กิจการท่องเที่ยวในประเทศไทยขยายตัวอย่าง รวดเร็วก็เป็นเพราะประเทศไทยอุดมไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมและวัฒนธรรม ประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่น ที่มีลักษณะเด่น ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ ยกตัวอย่างเช่น (ทพท. 2529 : 22)

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติอันได้แก่ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ อุทยานแห่งชาติ สวนรุกขชาติ ทะเล หาดทราย ทะเลสาบ เขื่อน เกาะต่าง ๆ เช่น ภูกระดึง น้ำตก เอรಾವัน เกาะเสม็ด เป็นต้น

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา อันได้แก่ วัด อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เป็นต้น

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมอันได้แก่งานประเพณี ตลอดจนความเป็นอยู่และวิถีชีวิตที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวต่างๆ เช่น หมู่บ้านชาวเขา งานช่างสุรินทร์ งานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับเชียงใหม่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก เป็นต้น

จากความอุดมไปด้วยทรัพยากรทางการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ ตลอดจนการคมนาคมและการสาธารณสุขโลกที่เจริญก้าวหน้าขึ้นทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นมีก่อกำเนิดและทวีความสำคัญขึ้นเป็นลำดับในพุทธศักราช 2522 ถึงกับได้มีการยกฐานะองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ขึ้นเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (Tourism Authority of Thailand) หรือ ททท. (ททท. 2529 : 12) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทยในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
2. เผยแพร่ประเทศไทยในค่านิยมตามธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม กวีนิพนธ์ และวิวัฒนาการของเทคโนโลยี ตลอดจนกิจการอย่างอื่นอันจะเป็นการชักจูงให้มีการเดินทางท่องเที่ยวมายังประเทศไทย
3. อำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
4. ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความเป็นมิตรไมตรีระหว่างประชาชนและระหว่างประเทศ โดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นสื่อกลาง
5. ริเริ่มใหม่กิจการพัฒนาการท่องเที่ยวและพัฒนามาจัดตั้งพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่การท่องเที่ยว

3. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อประเทศไทย

จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนกิจการกรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้เริ่มมามีความสำคัญและมีผลกระทบต่อประเทศไทยโดยตรงมากขึ้นเป็นลำดับ สำหรับความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อประเทศไทยนั้นอาจแยกได้เป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ อันได้แก่ ความสำคัญทางเศรษฐกิจ และความสำคัญทางสังคม (ททท. 2529 : 3-4)

ในแง่เศรษฐกิจนั้น การท่องเที่ยวมีบทบาทและความสำคัญอยู่ยาวนานาประการ
ใดแก่ (เรื่องเดียวกันหน้า 4)

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเข้ามาใน
ประเทศเป็นจำนวนมากคือ ในพุทธศักราช 2527 การท่องเที่ยวสามารถ
ทำรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศเข้ามาถึงสองหมื่น
เจ็ดพันสามร้อยสิบเอ็ดล้านบาท และในพุทธศักราช 2528 เป็นเงินสามหมื่น
หนึ่งพันเจ็ดร้อยหกสิบแปดล้านบาท ซึ่งนับเป็นรายได้อันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับ
รายได้จากสินค้าออกประเภทอื่น ๆ นอกจากนี้รายรับสุทธิในรูปเงินตรา
ต่างประเทศจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังมีส่วนช่วยลดการขาดดุลการค้าของประเทศ
ประเทศไทยร้อยละ 30 ของยอดการขาดดุลทั้งหมดอีกด้วย

2. รายได้จากภาคการท่องเที่ยวจะมีผลทบทุกชั้นในการสร้างรายได้หมุนเวียน
ในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ในผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศมีค่าทวีคูณ
2 เท่าตัว

3. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนและกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค
เมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวเขาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวในชนบท การพัฒนา
ความเจริญก็จะไปถึงภูมิภาคนั้น ๆ ก่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ ใน
ท้องถิ่น เช่น โรงแรม ภัตตาคาร ร้านค้า ซึ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่ง
มีผู้ลงทุนในหลาย ๆ รูปแบบทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพอย่าง
กว้างขวาง เป็นการสร้างรายได้สู่ประชาชนอีกทางหนึ่ง

4. การท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอา
ทรัพยากรของประเทศโดยเฉพาะของท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบ
ของการผลิตสินค้าพื้นเมืองและสินค้าของที่ระลึก ตลอดจนการบริการใน
ท้องถิ่นนั้น ๆ

5. การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบ การลงทุนใน
ด้านนี้จึงไม่มากแต่ได้ผลตอบแทนสูง และในระยะเวลาดสั้น

6. การท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตหมุนเวียนเป็นวงจรภายใน
ประเทศ ทำให้เกิดการสร้างงานของประชาชน เป็นการลดการว่างงานลง
ประชาชนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลมีรายได้ในรูปภาษีอากร
ประเภทต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

ส่วนในด้านสังคมนั้น การท่องเที่ยวก็มีความสำคัญและผลกระทบในทางที่ดี
อยู่หลายประการ อาทิเช่น

1. การท่องเที่ยวมีส่วนในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ ก่อให้เกิดสันติภาพความเป็นมิตรไมตรีและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้อยู่เยือน
2. การท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนา สร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมให้เกิดแก่ท้องถิ่น ทำให้มีการก่อสร้างสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งเป็นถ่านำความเจริญและมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ขึ้นไปสูชนบท
3. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความสำนึกและตระหนักในคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการรักษาเอกลักษณ์ของชาติใหม่มีการสืบทอดต่อไป
4. การท่องเที่ยวช่วยลดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท รวมทั้งปัญหาการหลั่งไหลย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานทำในเขตเมืองของชาวชนบท
5. การท่องเที่ยวช่วยฟื้นฟูประชาชนในชนบทหตุรัฐจักไรเวควาวงไหเกิดประโยชน์รัฐจักไรหตุพยากรในทองถิ่นมาผลิตและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ในรูปของสินค้าพื้นเมืองและของหตุระลึกไว้สำหรับขายผู้มาเยือนเป็นการหารายได้มาจุนเจือครอบครัวเพิ่มขึ้น

จากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนความสำคัญในแง่เศรษฐกิจและสังคมนานาประการดังกล่าว จึงทำให้รัฐบาลให้ความสนใจต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ดังเห็นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ถึงกับได้มีการกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ คือ (ททท. 2527 : 24)

1. เพื่อช่วยถ่วงดุลการขาดดุลการชำระเงิน โดยคำนึงถึงรายได้เงินตราต่างประเทศสุทธิเป็นสำคัญ
2. เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นฐานทางเศรษฐกิจ ในส่วนภูมิภาคที่กระตุ้นให้เกิดการลงทุนในทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมที่ต่อเนื่องกันเป็นแหล่งสร้างงาน กระจายรายได้และความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค
3. เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ อันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคานสังคม

นอกจากนี้ในแผนยังได้กำหนดเป้าหมายที่สำคัญไว้คือ เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวจาก 2,100,000 คน เป็น 2,900,000 คน ในพุทธศักราช 2529 และเพิ่มรายได้จากสองหมื่นล้านบาท ในพุทธศักราช 2525 เป็นสี่หมื่นหนึ่งพันเจ็ดร้อยล้านบาท ในพุทธศักราช 2529 และให้มีการสร้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อมในธุรกิจท่องเที่ยวถึง 2,000,000 คน (ททท. 2527 : 25-26)

4. ความสำคัญของการท่องเที่ยวภายในประเทศของชาวไทย

นอกเหนือจากภาพรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวซึ่งมักจะนึกกันไปถึงการชักชวนให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยแล้ว หากจะมองกันไปถึงการท่องเที่ยวภายในประเทศของชาวไทยด้วยกันก็จะเห็นว่ามีความสำคัญอยู่ไม่น้อย กล่าวคือ การท่องเที่ยวในแง่ของการท่องเที่ยวภายในประเทศ เมื่อมีการเดินทางของประชาชนจากท้องถิ่นหนึ่งไปยังอีกท้องถิ่นหนึ่งก็ย่อมก่อให้เกิดอุปสรรคในด้าน การอุปโภคบริโภคและบริการ และการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคและการใช้บริการเหล่านั้น ซึ่งย่อมเป็นเหตุให้มีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติขึ้นมาผลิตเพื่อสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นอย่างเพียงพอ จึงเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวในประเทศไทยจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตทางเศรษฐกิจสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

(ททท. 2529 : 6)

จากรายงานการสำรวจเบื้องต้นเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2524 พบว่า ในรอบปี 2523 มีนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวไปยังที่ต่าง ๆ ภายในประเทศเป็นจำนวนถึง 15,517,000 คน หรือถึงร้อยละ 78.25 ของยอดนักท่องเที่ยวทั้งหมด ทั้งนี้โดยรวมถึงการเดินทางเพื่อท่องเที่ยว ธุรกิจ เยี่ยมญาติ ตลอดจนเพื่อศาสนาและวัฒนธรรม โดยทั้งหมดนี้ นักท่องเที่ยวเหล่านี้จะเดินทางเฉลี่ยปีละ 1.79 ครั้ง โดยมีระยะเวลาพักผ่อนเฉลี่ย 2.3 วันต่อครั้ง และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยตกถึงคนละ 266 บาทต่อวัน (ททท. 2524 : 4) หากคิดจากสถิติเหล่านี้โดยคร่าว ๆ ก็จะทำให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยเหล่านี้มีส่วนต่อการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจภายในประเทศถึงกว่าปีละหมื่นล้านบาท ซึ่งเป็นตัวเลขที่ชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวภายในประเทศของชาวไทย ซึ่งสมควรที่จะได้รับการส่งเสริมไม่น้อยไปกว่าการชักจูงให้ชาวต่างประเทศเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย

นอกจากนั้นแล้วการส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างกว้างขวางซึ่งหมายถึงการชักจูงและส่งเสริมให้ประชาชนคนไทยรักการท่องเที่ยวและนิยมการเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ยังเป็นการทำให้บริการต่าง ๆ อันเป็นองค์ประกอบของ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวภายในประเทศ อาทิเช่น การคมนาคม ตลาดร้านค้า และบริการนำเที่ยว มีความเจริญก้าวหน้าติดตามไปด้วย อันนับได้ว่านอกจากจะเป็นการพัฒนาท้องถิ่นทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมโดยตรงแล้ว ยังเป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่จะรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอีกประการหนึ่งด้วย

ดังนั้นการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศย่อมมีความสำคัญเกี่ยวโยงไปถึงการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท. 2528 : 6-8) ก็ยังได้วางกรอบของการปฏิบัติงานด้านหนึ่งที่จะส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทยภายในประเทศ ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ นี้ โดยที่ได้มีการประมาณการว่าจะมีจำนวนถึงยี่สิบล้านคนในช่วงปี 2540-2544 การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังจึงย่อมมีความสำคัญ (ททท. 2524 : 5) เป็นอย่างยิ่งและควรนำนโยบายเรื่องนี้มาพิจารณาหาแนวทางดำเนินงานส่งเสริมอย่างจริงจัง ซึ่งนอกจากจะเป็นการวางรากฐานรองรับการท่องเที่ยวจากชาวต่างชาติแล้ว ยังเป็นผลดีต่อการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจภายในประเทศโดยรวมอีกด้วย

5. การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศและบทบาทของแนวความคิดของการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาต่อการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวภายในประเทศ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการซึ่งมีลักษณะของกระบวนการผลิตเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมทั่วไป (ททท. 2529 : 6) กล่าวคือ ประกอบด้วย

1. โรงงาน ไคแก่ อาณาบริเวณที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน เป็นบริเวณที่เช่าถึงโตไม่ยาก มีสถานที่พัก และบริการที่สะดวกพอสมควรสำหรับการพักอยู่ชั่วคราว
2. วัตถุประสงค์ ไคแก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชักจูงให้นักท่องเที่ยวสนใจมาชม
3. การลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา ฯลฯ มีการลงทุนสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

4. การใช้แรงงานเพื่อสร้างสาธารณูปโภค การผลิตสินค้าและบริการ
5. ผลผลิต โคกแก บริการของธุรกิจที่ประกอบกันเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น โรงงาน ภัตตาคาร บริษัทน้ำเที่ยว เป็นต้น
6. การส่งเสริมการขาย โคกแก มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ผลผลิตเป็นที่รู้จักแพร่หลาย มีการรณรงค์ให้เกิดความต้องการซื้อผลผลิตเหล่านี้

เมื่อมองการท่องเที่ยวในลักษณะที่เป็นกระบวนการเชิงอุตสาหกรรมเช่นนี้ จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่จะชี้ถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละที่มี 4 ประการ คือ (ททท. 2524 : 9-10)

1. ปัจจัยดึงดูดหลักของการท่องเที่ยว (Primary Attraction) รวมถึงธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และกิจกรรมนันทน
2. ปัจจัยประกอบ (Complementary Factors) คือ สภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ สภาพเศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น
3. ปัจจัยสนับสนุน (Supporting Factors) คือ สิ่งอำนวยความสะดวก ในคานบริการ ที่พัก ความบันเทิง เรืองรมย์และของที่ระลึกต่าง ๆ
4. ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) คือ สาธารณูปโภคและ สาธารณูปการต่าง ๆ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศย่อมต้องอาศัยการพัฒนาหลายด้านไปพร้อม ๆ กัน ทั้งในแง่การพัฒนาอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบริการให้สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว การพัฒนาการสาธารณูปโภคพื้นฐาน อาทิ ถนนหนทาง น้ำประปา ไฟฟ้าในท้องถิ่นนั้น ๆ ตลอดจนการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามในการส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าวมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นหลายประการ (เรื่องเดียวกัน หน้า 19) อาทิ

1. ขาดการประสานแผนและการดำเนินการร่วมกันอย่างจริงจังระหว่างหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชนด้วยตนเอง และภาคเอกชนกับภาครัฐบาลในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
2. ขาดความรู้ความเข้าใจและวิธีการดำเนินการที่ถูกต้องและครบถ้วนเกี่ยวกับภาวะตลาด ตลอดจนขาดการสนับสนุนค่านงงบประมาณอย่างเพียงพอ เพื่อให้การส่งเสริมและการตลาดได้ผลอย่างคุ้มค่า

3. การส่งเสริมการให้ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวและค่านการอนุรักษ์ยังไม่แพร่หลายเพียงพอ

4. การท่องเที่ยวส่วนบุคคลโดยรถยนต์ส่วนตัวก่อให้เกิดความไม่ประหยัดในแง่ของเศรษฐกิจส่วนรวม

5. การกระจายข่าวสารที่ไม่ดีเกินกว่าเหตุเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวของเขา

จะเห็นได้ว่าปัญหาประการหนึ่งก็คือ การส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวและในค่านการอนุรักษ์ธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวยังไม่แพร่หลายเพียงพอ ซึ่งในการแก้ไขปัญหานี้ย่อมต้องอาศัยการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะที่สอดคล้องเนื้อหาสาระที่มีประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวจะมีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศได้ใน 2 แง่ คือ

1. การสอดคล้องเนื้อหาสาระเกี่ยวกับท้องถิ่นในแง่มุมต่าง ๆ ที่มีประโยชน์น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวจะเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเห็นประโยชน์ในค่านการเพิ่มประสบการณ์ความรู้ให้ตนเอง และสนใจการท่องเที่ยวยิ่งขึ้น นอกเหนือไปจากการท่องเที่ยวเพียงเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินเท่านั้น

2. การให้ความรู้ในแง่การอนุรักษ์ธรรมชาติ ตลอดจนความรู้ทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับบทบาทของนักท่องเที่ยวในการช่วยกันสงวนรักษาแหล่งท่องเที่ยว จะเป็นการช่วยพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวทางอ้อม กล่าวคือ เมื่อนักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนก็จะช่วยให้การสงวนรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทำได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แนวความคิดในการช่วยพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศดังกล่าวก็คือ แนวความคิดของการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบของการศึกษานั้นเอง

6. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา

ชัยวิช ไทยง (2529 : 1 และ 2530 : สัมภาษณ์) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาว่า การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา หมายถึง วิธีการศึกษา

ที่มุ่งใหญ่รวมในการท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงจากการศึกษาโดยการสังเกตสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงหรือสังเกตจากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และจดจำประสบการณ์ได้อย่างแม่นยำ นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสอันดีของการได้พบปะสัมผัสกับบุคคลหลาย ๆ กลุ่ม ได้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาจะให้โดยผลดีนั้น ต้องอาศัยการวางแผนและเตรียมการที่รัดกุมดีกว่าการเตรียมการจัดการท่องเที่ยวโดยทั่ว ๆ ไป

ปกติแล้ว การท่องเที่ยวเพื่อศึกษามักมีการจัดเฉพาะอยู่ในสถาบันการศึกษาเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแต่ก่อนจัดเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตร โดยอาจเรียกว่าเป็นการศึกษานอกสถานที่อีกชื่อหนึ่ง อันเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์มากขึ้นนอกเหนือจากที่ได้รับจากห้องเรียน แต่ในปัจจุบันเราถือว่าเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือกิจกรรมในหลักสูตรที่ทางการใหญ่เรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ จากของจริงโดยตรง นอกจากนั้นการศึกษานอกสถานที่เป็นเทคนิคของการสอนอย่างหนึ่ง ซึ่งจะสามารถพัฒนาความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังเป็นสิ่งซึ่งจะเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในท้องถิ่นอีกด้วย ในประเทศญี่ปุ่นนั้นการศึกษานอกสถานที่นั้นถือว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องจัดทำเป็นการเป็นประจำนี้เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษานอกสถานที่ (ชัยวิช ไทยง 2529 : 1-3)

จากที่กล่าวมาในส่วนนี้การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา หรือการศึกษานอกสถานที่ เป็นกิจกรรมภายในสถาบันการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนนักศึกษา อันเป็นการจัดเฉพาะกลุ่ม เฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่หากได้มีการนำความคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาไปประยุกต์ใช้กับการจัดการท่องเที่ยวสำหรับบุคคลทั่ว ๆ ไป ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง เป็นการพัฒนาความคิด เพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้อันจะเป็นการสร้างความสำเร็จแก่ชาติบ้านเมืองในทางอ้อมได้ (ชัยวิช ไทยง 2530 : สัมภาษณ์) เพราะการจัดการท่องเที่ยวเพื่อศึกษามีคุณค่าดังที่ ชัยวิช ไทยง (2529 : 2-3) ได้กล่าวไว้เป็นประเด็นย่อย ๆ ดังนี้

1. ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรง ตามสภาพที่เป็นจริงซึ่งนับเป็นวิธีการถ่ายทอดประสบการณ์ของมนุษย์ที่โดยผลดีที่สุด

2. สภาพหรือบรรยากาศของการท่องเที่ยวแตกต่างไปจากสภาพในชีวิตประจำวัน เป็นสภาพการณ์ที่น่าสนใจ น่าตื่นเต้น ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ

3. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ถ้าจัดกิจกรรมประกอบให้จะทำให้เกิดการเรียนรู้และจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำและยาวนาน

4. การที่นักท่องเที่ยวได้เห็นสภาพที่แท้จริง เห็นสภาพชีวิตที่เป็นจริงของชุมชนทั่วไป ทำให้เข้าใจเรื่องราว เข้าใจสภาพชุมชน มีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกนับถือชอบต่อชุมชนหรือท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์ชุมชนและประเทศชาติในอนาคต

5. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเป็นการช่วยเสริมสร้างบุคลิกคน โดยเฉพาะในเรื่องการรู้จักสังเกตและทำความเข้าใจกับสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว อันเป็นการเสริมสร้างความรู้ให้กับตนเอง

ในแง่ของแหล่งความรู้หรือแหล่งประสบการณ์สำหรับการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา นั้น ชัยวิช ไทยง (2529 : 8-9) ได้จำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. แหล่งความรู้ด้านเกษตร ได้แก่ หุ่นา ฟาร์มปศุสัตว์ บ่อเลี้ยงปลา สวนผลไม้ ไรยาสูบ เป็นต้น
2. แหล่งความรู้ด้านศิลปะ ได้แก่ วัด สถาปัตยกรรม แหล่งผลิตหัตถกรรม ท้องถิ่น ตลอดจนบ้านเรือนต่าง ๆ เป็นต้น
3. แหล่งความรู้ด้านเสื้อผ้า ได้แก่ โรงงานทอผ้าต่าง ๆ เป็นต้น
4. แหล่งความรู้ด้านโทรคมนาคม ได้แก่ สถานีวิทยุโทรทัศน์ต่าง ๆ เป็นต้น
5. แหล่งความรู้ด้านการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนและสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น เป็นต้น
6. แหล่งความรู้ด้านโรงงานและวิศวกรรม ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ตลอดจน เขื่อน สะพาน เป็นต้น
7. แหล่งความรู้ด้านสุขอนามัยท้องถิ่น ได้แก่ สถานีอนามัย เป็นต้น
8. แหล่งความรู้ด้านการบริโภค ได้แก่ โรงงานผลิตอาหาร หรือเครื่องดื่มต่าง ๆ เป็นต้น

9. แหล่งความรุดานประวัติศาสตร์ ไคแก่ อนุสาวรีย์ วัด โบราณสถาน และโบราณวัตถุต่าง ๆ เป็นต้น
10. แหล่งความรุดานการทหาร ไคแก่ สนามบิน ค่ายทหารต่าง ๆ เป็นต้น
11. แหล่งความรุดานทางเหมืองแร่ ไคแก่ กิจกรรมเหมืองแร่ต่าง ๆ เป็นต้น
12. แหล่งความรุดานธรรมชาติ ไคแก่ แม่น้ำ ทะเลสาบ น้ำตก ภูเขา สวนสัตว์ เป็นต้น
13. แหล่งความรุดานการขนส่ง ไคแก่ สถานีรถไฟ ท่าเรือ ท่าอากาศยาน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาที่มีความสำคัญและมีประโยชน์อยู่หลายประการ และในการจัดนั้นก็สามารถให้ความหลากหลายของเนื้อหาสาระต่าง ๆ เกี่ยวกับท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยวได้มากมาย อย่างไรก็ตาม ชัยวิช ไทยง (2529 : 3) ได้สรุปถึงการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาว่า ในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่ขึ้นอยู่กับกลุ่มคนที่ไป เพศ วัย ระดับการศึกษา ถ้ากลุ่มใดต้องการเน้นในเรื่องใด ก็ควรให้ความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ในค่านั้น ๆ ให้มากขึ้น แต่โดยทั่วไปแล้ว นักท่องเที่ยวมักอยากรู้อะไรต่าง ๆ ทั่ว ๆ ไป ไม่ลึกซึ้ง หรือคือนักวิชาการมากนัก ฉะนั้นในการให้ความรู้ควรจะสอดคล้องไปในลักษณะของความบันเทิง สนุกสนาน เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ไปโดยไม่รู้ตัว ส่วนข้อมูลใดที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ควรจัดทำเป็นเอกสารประกอบให้ควยจะดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อศึกษานั้นมีปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ ดังเช่น ที่อุทัย บุญประเสริฐ และวิลาศวงศ์ นพรัตน์ 2517 : 10-17) ได้สรุปไว้ว่า

1. ปัญหาการขาดการวางแผนและเตรียมการที่เหมาะสม เช่น ขาดการสำรวจและการเลือกแหล่งที่จะไปศึกษา ทำให้ขาดความสะดวก ความปลอดภัยรวมถึงความคุ้มค่า ในเนื้อหาสาระและประโยชน์ต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวควรได้รับทำให้ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา

2. การขาดการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับแหล่งที่จะไปศึกษาอันจะเป็นการกระตุ้นความสนใจเบื้องต้น ในการที่จะได้รับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่อไป
 3. เป็นการยากที่จะให้เกิดประโยชน์ครบถ้วน แม้จะมีประโยชน์อันับประการ ในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา หรือเป็นการยากที่จะวัดว่านักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ค่านีไคมากหรือน้อยเพียงใด
 4. การขาดความร่วมมือประสานงานระหว่างองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว กับแหล่งท่องเที่ยวทางการศึกษา ทำให้เกิดปัญหาในการขอให้เข้าชมรวมทั้งวันเวลาที่ให้เข้าชม
 5. ความเห็นแก่ประโยชน์ในทางธุรกิจของสถานที่ท่องเที่ยว เช่นส่วนใหญ่เก็บค่าเข้าชมในราคาสูงหรือในบางแห่งแม้ไม่เก็บค่าเข้าชมแต่ก็ไม่สนับสนุนด้วยคิดว่าไม่ไคประโยชน์
 6. การขาดหน่วยงานที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ที่มีอยู่ทั้งในรูปบริษัทหรือรัฐวิสาหกิจมุ่งแต่ประโยชน์ทางการค้า มิไคคำนึงถึงประโยชน์ทางการศึกษานักท่องเที่ยว
 7. มีคฤเทศก์มักขาดประสบการณ์ในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในเชิงการศึกษา โดยมุ่งแต่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว
 8. การเตรียมการในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาทำให้เสียบประมาณในการจัดมากกว่าปกติ จึงทำให้การดำเนินการในเรื่องนี้อยู่ในขอบเขตจำกัด
 9. แหล่งท่องเที่ยวทางการศึกษาบางแห่งขาดการทำนุบำรุง เนื่องจากมิไคมีการชักจูงส่งเสริมให้คนสนใจในเบื้องต้น
 10. ขาดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในแง่ของการศึกษา ส่วนใหญ่เน้นอยู่แต่ในเรื่องการให้ความเพลิดเพลิน หรือการพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้การส่งเสริมในเรื่องการท่องเที่ยวเพื่อศึกษานี้อยู่ในขอบเขตจำกัด
- จะเห็นไคว่า จากลักษณะของกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือประสานงานจากหลาย ๆ ฝ่าย แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ ความร่วมมือของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทั้งในระดับบริหารซึ่งเป็นผู้กำหนดแนวทางหรือวางนโยบาย

การจัดการท่องเที่ยว และระคับปฏิบัติการซึ่งเป็นผู้รับนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งนี้ รวมถึง
 มัคคุเทศก์ ผู้นำการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง บุคลากรดังกล่าวนี้ นับเป็นผู้ที่มีศักยภาพมาก
 ที่สุด เพราะเป็นผู้กำหนดรายการท่องเที่ยว วางแผนและรวบรวมข้อมูลสำหรับการให้
 ความรู้แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นผู้เดินทางไปกับนักท่องเที่ยว หากว่าบุคลากรนั้นคือ
 มัคคุเทศก์ เป็นผู้นำนักท่องเที่ยวที่สามารถชักจูงหรือชี้แนะให้นักท่องเที่ยวสนใจในสิ่ง
 ต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว ดังนั้น หากกลุ่มบุคลากรเหล่านี้ได้เข้าใจถึงความสำคัญและแนว
 ปฏิบัติของการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ก็ย่อมทำให้การขยายแนวความคิด และ
 การปฏิบัติในเรื่อง การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเป็นไปได้โดยง่ายยิ่งขึ้น นอกเหนือ
 จากการร่วมมือประสานงานจากองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในอันที่จะเข้ามามีส่วนร่วม
 ฝึกชอบและช่วยกันพัฒนาและส่งเสริมในเรื่องนี้

งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรในอุตสาหกรรม
 ท่องเที่ยว ทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชนเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา
 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงวิจัยจากกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการท่องเที่ยว
 ซึ่งนอกจากจะเป็นการทำให้ได้ทราบถึงสถานการณ์และปัญหาของการจัดการท่องเที่ยว
 เพื่อการศึกษาโดยละเอียด และแท้จริงแล้วยังเป็นการสื่อสารสู่กลุ่มคนเหล่านี้ทางอ้อม
 ถึงบทบาทของการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาที่จะมีต่อการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งจาก
 ลักษณะทั้งสองประการนี้ย่อมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาส่งเสริมให้มีการ
 นำการท่องเที่ยวมาสัมพันธ์กับหลักการศึกษา ซึ่งวิลาศวงศ์ นพรัตน์ (2517 : 19)
 ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า จะเป็นการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวและจะเป็นการดึงดูดให้
 คนจากหลายกลุ่ม หลายสาขาหันมาสนใจการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นในอนาคต